

ଅକ୍ଷୟକାନ୍ତ

دانشگاه تربیت مدرس

دانشکده هنر و معماری

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته هنر اسلامی

بررسی نقوش و کتیبه‌های برجهای آرامگاهی مازندران

(رسگت، لاجیم، رادکان)

پروژه عملی: کاربری نقوش و کتیبه‌های این برجها در گرافیک محیطی

نازیلا قائمی

استاد راهنما:

دکتر محمد خزائی

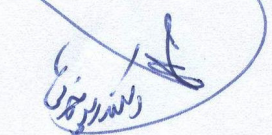
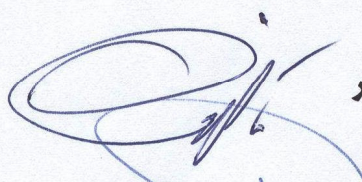
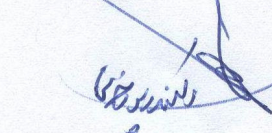
استاد مشاور:

سید نظام الدین امامی فر

اسفند ۱۳۸۹

تائیدیه اعضای هیات داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیئت داوران نسخه نهایی پایان نامه خانم نازیلا قائمی تحت عنوان: بررسی نقوش و کتیبه‌های برج‌های آرامگاهی مازندران (رسگت، لاجیم، رادکان) - پروژه عملی: کاربری نقوش و کتیبه‌های این برجها در گرافیک محیطی را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد تائید می‌کنند.

امضاء	رتبه علمی دانشیار	نام و نام خانوادگی دکتر محمد خزائی	اعضای هیات داوران ۱- استاد راهنما
	مربی	سید نظام الدین امامی فر	۲- استاد مشاور
	مربی	پرویز اسکندریپور خرمی	۳- استاد ناظر
	استادیار	دکتر خشایار قاضی زاده	۴- استاد ناظر
	مربی	پرویز اسکندریپور خرمی	۵- نماینده تحصیلات تکمیلی

آیین نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهشهای علمی دانشگاه تربیت مدرس
مقدمه: با عنایت به سیاستهای پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهشهای علمی که تحت عناوین پایان نامه، رساله و طرحهای تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:
ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان نامه/ رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجو مسئول مکاتبات مقاله باشد. ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می باشد.

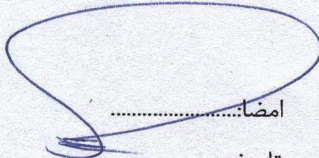
تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان نامه/ رساله نیز منتشر می شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب، نرم افزار و یا آثار ویژه (اثری هنری مانند فیلم، عکس، نقاشی و نمایشنامه) حاصل از نتایج پایان نامه/ رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و براساس آئین نامه های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته ها در جشنواره های ملی، منطقه ای و بین المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان نامه/ رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این آیین نامه در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۸۷/۴/۱ در شورای پژوهشی و در تاریخ ۸۷/۴/۲۳ در هیأت رئیسه دانشگاه به تایید رسید و در جلسه مورخ ۸۷/۷/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم الاجرا است.

«اینجانب علیرضا حاجی دانشجوی رشته فلسفه ورودی سال تحصیلی ۸۷ مقطع کارشناسی ارشد دانشکده فلسفه و معارف متعهد می شوم کلیه نکات مندرج در آئین نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش های علمی دانشگاه تربیت مدرس را در انتشار یافته های علمی مستخرج از پایان نامه / رساله تحصیلی خود رعایت نمایم. در صورت تخلف از مفاد آئین نامه فوق الاشعار به دانشگاه وکالت و نمایندگی می دهم که از طرف اینجانب نسبت به لغو امتیاز اختراع بنام بنده و یا هر گونه امتیاز دیگر و تغییر آن به نام دانشگاه اقدام نماید. ضمناً نسبت به جبران فوری ضرر و زیان حاصله بر اساس برآورد دانشگاه اقدام خواهم نمود و بدینوسیله حق هر گونه اعتراض را از خود سلب نمودم»

امضا:
تاریخ: ۸۰/۴/۲۹

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند:
«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد/ رساله دکتری نگارنده در رشته
است که در سال در دانشکده دانشگاه تربیت مدرس به
راهنمایی سرکار خانم/جناب آقای دکتر ، مشاوره سرکار خانم/جناب آقای دکتر و
مشاوره سرکار خانم/جناب آقای دکتر از آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تامین نماید.

ماده ۶: اینجانب نازلا مامنی دانشجوی رشته فلسفه اسلامی مقطع کارشناسی ارشد
تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: نازلا مامنی حسن

تاریخ و امضا:

۹۰/۶/۲۹

تقدیم به

هنرمندان بی‌نشان زندگی‌م. به آنانی که تأثیرشان در زندگی‌م تا همیشه باقیست و وجودشان مایه‌ی سرافرازیست. تقدیم به پدر فداکار و مادر مهربانم، به آن نازنینان بزرگوار، به آنان که رهنمودهای ارزشمندشان تا همیشه همراه من است.

تقدیم به بزرگ نقاش زندگی کوچکم، همسر عزیزم که همواره مرا یاری رسانده و در تمام مراحل زندگی تنهایی نگذاشته و رنگ را به زندگی‌م به ارمغان آورده است. تقدیم به پدر و مادر همسرم، برای یاریشان در تمامی مراحل.

و تقدیم به او که خاطرش همیشه در یادم باقیست، به اعظم تلواری.

با سپاس به درگاه پروردگار بی همتا

تشکر و قدردانی

با سپاس و تشکر فراوان از استاد گرانقدر جناب آقای دکتر فزائی به دلیل راهنمایی‌های بی‌دریغشان و تشکر از جناب آقای سید رمیم موسوی برای کمک‌های موثر و بی‌پایانشان در زمینه‌ی انتخاب موضوع و جمع آوری مطالب و برقراری ارتباط با میراث فرهنگی استان مازندران و گلستان. و تشکر از استاد عزیز جناب آقای امامی‌فر بخاطر یاری در زمینه‌ی عملی پایان نامه. لازم می‌دانم از دوستان فوبج آقایان ممدرضا رضائیا، رضا چابک و مهدی مقیمی و خانم‌ها ساناز منعم طبری، سودابه قاسمی‌پور و شادکام برای کمک‌های بی‌شائبه‌شان قدردانی کنم. و سپاس از دوستان فوبج که یأسم را به امید بدل کردند و مرا تنها نگذاشتند. و تشکر آفر از اولین فرد زندگی‌ام، همسرم برای همراهی‌هایش تا همیشه و یاریش در زمان انجام پروژه‌ی نهایی.

چکیده

مازندران نامی است که از آن در اساطیر و افسانه ها بسیار سخن به میان آمده است. این مکان اسطوره ای مهد هنر پیش از تاریخ و هنر قرون مختلف اسلامی است که در شناخت اصالت سرزمین متمدن ایران نقشی اساسی ایفا می کند.

وجود برج‌های آرامگاهی متعدد در جای جای این مکان پر رمز و راز، دلیلی قاطع بر وجود عوامل شناخت اصالت و هویت هنر اسلامی در آن است. برج‌های آرامگاهی مازندران در سرتاسر آن پراکنده‌اند و بررسی هر یک از آنها برگی از اسرار هنر اولیه اسلامی را ورق می‌زند. بررسی منشأ و دلیل استفاده از نقوش گیاهی در سه برج آرامگاهی رسگت، لاجیم و رادکان و کشف علت کاربرد کتیبه‌های پهلوی و کوفی در کنار یکدیگر در این سه برج مورد مطالعه، راه را برای شناخت هر چه بیشتر هنر اصیل اسلامی هموار می‌کند. مطالعه تزئینات این سه برج نشان می‌دهد که هنرمند ایرانی پس از ورود اسلام به ایران، اصالت هنر ایرانی را فراموش نکرده، بلکه آثار هنری اسلامی را در راستای دین اسلام و با الهام از هنر با هویت ایرانی خلق کرده است. حضور کتیبه‌های پهلوی در کنار آیات قرآنی با تزئینات مشترک، از مهمترین شاخصه‌های هنری هنرمندان این دوره است که در کمتر جایی ظاهر شده‌اند.

واژگان کلیدی: مازندران، باوندیان، برج‌های آرامگاهی، رسگت، لاجیم، رادکان، کتیبه، نقوش

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱	فصل ۱ مقدمه و کلیات
۲	۱-۱ مقدمه
۴	۱-۲ کلیات تحقیق
۷	فصل ۲ مازندران
۸	۲-۱ وضعیت جغرافیایی مازندران
۹	۲-۲ وضعیت تاریخی مازندران
۱۰	۲-۲-۱ محوطه ها و بناهای ارزشمند تاریخی مازندران
۱۳	۲-۳ واژه شناسی مازندران
۱۸	۲-۴ مختصری از تاریخ مازندران از پیش از اسلام تا انتهای مرعشیان
۱۸	۲-۴-۱ اوایل اسلام تا سلجوقیان (۲۱ تا ۴۲۹ هـ.ق)
۱۹	۲-۵ علویان تبرستان (۲۵۰-۳۱۶ هـ.ق)
۱۹	۲-۵-۱ مرعشیان مازندران (۷۶۰-۱۰۰۶ هـ.ق)
۲۰	۲-۵-۲ آل زیار (۳۱۵ - ۴۶۲ هـ.ق)
۲۱	۲-۶ آل بویه (۳۲۰-۴۴۷ هـ.ق)
۲۲	۲-۷ اصل و نسب اسپهبدان
۲۳	۲-۷-۱ قارنیان یا سوخرانیان (۵۰ قبل از هجرت-۲۲۴ هـ.ق)
۲۳	۲-۷-۲ پادوندیان (۴۵-۷۵۰ هـ.ق)
۲۷	۲-۷-۳ پادوسپانیان (۴۵-۱۰۰۶ هـ.ق)
۲۸	فصل ۳ سبک‌های معماری

۲۹۱-۳ معرفی سبک های معماری
۲۹۱-۳-۱ شیوه های هفت گانه معماری ایران
۳۰۲-۳ شیوه رازی
۳۱۱-۲-۳ معماری شیوه رازی
۳۸۳-۳ بناهای آرامگاهی
۵۳۱-۳-۳ آرامگاه ها در آغاز اسلام
۵۴۲-۳-۳ آرامگاهها در ایران
۵۷۳-۳-۳ معماری برج های آرامگاهی
۶۲۴-۳ تزئینات وابسته به معماری
۶۲۱-۴-۳ هنرهای تزئینی ایران
۶۵۲-۴-۳ تقسیم بندی نقوش تزئینی
۷۱۳-۴-۳ کتیبه
۷۲۳-۴-۳ زبان های ایرانی
۷۵۲-۳-۴-۳ خط و زبان پهلوی
۷۷۳-۳-۴-۳ خط کوفی
۸۳۴-۳-۴-۳ خط کوفی تزئینی
۸۴۵-۳-۴-۳ خط کوفی در ایران
۹۱۵-۳ موضوعات تزئین
۹۳۶-۳ تکنیک های تزئین
۹۵۱-۶-۳ گچبری
۱۰۲۱-۶-۳ هنر گچبری در آثار هنر اسلامی
۱۰۴۲-۶-۳ آجر

۱۰۸ ۳-۶-۲- بند کشی
۱۱۰ ۳-۶-۳ قوس، گنبد و مقرنس
۱۱۷ فصل ۴ معرفی برج‌های رسگت، لاجیم و رادکان
۱۱۸ ۴-۱ معرفی برج رسگت (دودانگه ساری- مازندران)
۱۲۰ ۴-۲ معرفی برج لاجیم
۱۲۴ ۴-۳ معرفی میل رادکان (شهرستان کردکوی استان گلستان)
۱۲۸ ۴-۴ بررسی اجمالی تزئینات و کتیبه‌های برج رسگت
۱۳۴ ۴-۴-۱ کتیبه‌های برج رسگت
۱۳۶ ۴-۴-۲ مواد و مصالح به کار رفته در برج رسگت
۱۳۸ ۴-۵ بررسی اجمالی تزئینات و کتیبه‌های برج لاجیم
۱۳۹ ۴-۵-۱ کتیبه‌های برج لاجیم
۱۴۱ ۴-۶ بررسی اجمالی تزئینات و کتیبه‌های برج رادکان
۱۵۳ ۴-۷ بررسی تشابه برج‌های رسگت، لاجیم، رادکان و گنبد قابوس
۱۶۴ ۴-۸ بررسی نقوش و کتیبه‌ها با نمونه‌های مشابه برای پیشینه‌یابی آنها
۱۶۴ ۴-۸-۱ نقوش گیاهی برج رسگت
۱۹۱ ۴-۸-۲ کتیبه‌های برج رسگت
۱۹۳ ۴-۸-۳ نقوش و کتیبه‌های برج لاجیم
۱۹۹ ۴-۸-۴ نقوش و کتیبه‌های برج رادکان
۲۰۶ ۴-۹ نتیجه گیری
۲۰۹ فهرست منابع
۲۱۵ منابع لاتین
۲۱۵ منابع سایت

۲۱۶ پروژه عملی

۲۲۱ چکیده انگلیسی

فهرست تصاویر

عنوان	صفحه
تصویر ۱-۲ نقشه مازندران، منبع شماره ۱۷، ص ۹.....	۹
تصویر ۲-۲ ظروف سفالی کشف شده در گوهر تپه، منبع شماره ۶۹.....	۱۱
تصویر ۳-۲ جام زرین کلاردشت، منبع شماره ۶۹.....	۱۲
تصویر ۴-۲ جام سیمین کلاردشت، منبع شماره ۶۹.....	۱۲
تصویر ۱-۳ برج رسگت (شیوه‌ی رازی)- مازندران، دودانگه، نگارنده.....	۳۲
تصویر ۲-۳ برج لاجیم- مازندران، سوادکوه، نگارنده.....	۳۳
تصویر ۳-۳ آجرکاری پیش بر رباط شرف در شیوه‌ی رازی، منبع شماره ۱۷، ص ۴۹.....	۳۳
تصویر ۴-۳ برج مقبره خرقان، منبع شماره ۴۲، ص ۹۱.....	۳۵
تصویر ۵-۳ پلان و مقطع برج قابوس، منبع شماره ۶۱، ص ۱۷۱.....	۳۶
تصویر ۶-۳ نقشه معکوس گنبد، مقبره ارسلان جاذب قرن ۵ هجری، منبع شماره ۱۷، ص ۵۱.....	۳۷
تصویر ۷-۳ گنبد علی- ابرقو، منبع شماره ۱۵، ص ۹۵.....	۳۹
تصویر ۸-۳ میل رادکان غربی در کردکوی- استان گلستان، نگارنده.....	۴۰
تصویر ۹-۳ گنبد قابوس، منبع شماره ۲، ص ۳۴۳.....	۴۵
تصویر ۱۰-۳ مقبره امیر اسماعیل سامانی، بخارا، منبع شماره ۷۳.....	۴۷
تصویر ۱۱-۳ دامغان، مقبره‌ی برجی، منبع شماره ۲، ص ۴۴۸.....	۵۰
تصویر ۱۲-۳ گنبد کبود (مقبره برجی)، مراغه، منبع شماره ۲، ص ۴۵۲.....	۵۱
تصویر ۱۳-۳ گنبد سرخ مراغه (مقبره غیربرجی چهارگوش)، منبع شماره ۴۲، ص ۲۰.....	۵۲
تصویر ۱۴-۳ گنبد سلطانیه، منبع شماره ۷۴.....	۵۵
تصویر ۱۵-۳ برج قابوس، نما، منبع شماره ۶۲، ص ۱۷۲.....	۵۹

- تصویر ۱۶-۳ مقبره علاالدین، ورامین، سال ۱۲۸۷، منبع شماره ۱۴، ص ۸۹..... ۶۰
- تصویر ۱۷-۳ مقبره چهل دختران، دامغان، سال ۱۰۵۸، منبع شماره ۱۴، ص ۸۸..... ۶۲
- تصویر ۱۸-۳ کتیبه اصلی نمای فوقانی گنبد سرخ مراغه، منبع شماره ۴۴، ص ۲۹۳..... ۶۴
- تصویر ۱۹-۳ قاب گچبری، سرگراز، دامغان، کاخ ساسانی، منبع شماره ۱۳، ص ۲۹۸..... ۶۵
- تصویر ۲۰-۳ قاب‌بندی‌های آرایه‌ای معماری با نقشمایه‌های برگ نخلی از خانه‌ای در تیسفون،
ساسانی، منبع شماره ۳۶، ص ۱۶۲..... ۶۸
- تصویر ۲۱-۳ نقوش هندسی، کوه خواجه، سیستان، منبع شماره ۴۶، ص ۴۰..... ۶۹
- تصویر ۲۲-۳ کوفی معقلی در مدرسه چهارباغ اصفهان، منبع شماره ۶۲، ص ۲۸۳..... ۷۰
- تصویر ۲۳-۳ کتیبه تاریخ گنبد کبود مراغه، منبع شماره ۴۴، ص ۳۰۳..... ۷۲
- تصویر ۲۴-۳ بخشی از کتیبه پهلوی برج لاجیم، نگارنده..... ۷۶
- تصویر ۲۵-۳ کتیبه کوفی گنبد سرخ مراغه، منبع شماره ۴۴، ص ۲۹۳..... ۷۹
- تصویر ۲۶-۳ کوفی مزهر، لرحمن الرحیم کل نفس ذائقه ال ...، منبع شماره ۹، ص ۳ تصاویر..... ۸۲
- تصویر ۲۷-۳ کوفی معقلی مدرسه چهارباغ اصفهان، منبع شماره ۴۴، ص ۲۸۳..... ۸۳
- تصویر ۲۸-۳ کتیبه به خط کوفی تزئینی گل و برگدار، منبع شماره ۹، ص ۳ تصاویر..... ۸۴
- تصویر ۲۹-۳ - بخشی از کتیبه کوفی برج لاجیم، نگارنده..... ۸۶
- تصویر ۳۰-۳ کوفی معقلی گنبد سلطانیه- محمد، منبع شماره ۴۲، ص ۵۰..... ۸۶
- تصویر ۳۱-۳ کوفی مزهر متعلق به قرن چهار هجری، منبع شماره ۷۸..... ۸۷
- تصویر ۳۲-۳ بخشی از کتیبه کوفی معقد برج رادکان، نگارنده..... ۸۸
- تصویر ۳۳-۳ کوفی معشق متعلق به محراب مسجدی در نطنز، با نقش «لا اله الا الله»، منبع شماره
..... ۷۹
- تصویر ۳۴-۳ نگاره نقش برجسته مکرر با ملاط گچ، اواخر دوره پارتیان، قلعه یزدگرد، منبع شماره ۵۴،
ص ۲۰۵..... ۹۳

- تصویر ۳-۳۵ تزئینات آجرکاری برج خرقان، قزوین، منبع شماره ۴۳، ص ۹۱..... ۹۴
- تصویر ۳-۳۶ قطعه گچبری با گچ، بیشابور، فارس، ساسانی، منبع شماره ۵۴، ص ۲۰۶..... ۹۷
- تصویر ۳-۳۷ لوح چهارگوش گچبری شده با نقش طاووس، تیسفون، سده‌ی ششم میلادی، منبع شماره ۴۶، ص ۲۰۱..... ۹۸
- تصویر ۳-۳۸ نقش ستاره شش پر روی کتیبه‌ی سردر برج رادکان برای تزئین، نگارنده..... ۱۰۱
- تصویر ۳-۳۹ نقش گیاهی تکرار شونده دور بدنه‌ی برج رسگت، سازمان میراث فرهنگی مازندران.. ۱۰۱
- تصویر ۳-۴۰ آجرکاری برج رسگت، دودانگه ساری، نگارنده..... ۱۰۵
- تصویر ۳-۴۱ سردر آجر مسجد جورجیر اصفهان (مسجد حکیم) ، دوره آل بویه، قرن سوم هجری، منبع شماره ۵۵، ص ۲۰۹..... ۱۰۶
- تصویر ۳-۴۲ بندکشی بنای برج رسگت، نگارنده..... ۱۰۹
- تصویر ۳-۴۳ نحوه آجرچینی تاق سردر برج رسگت، منبع شماره ۳۱، ص ۷۰..... ۱۱۱
- تصویر ۳-۴۴ گنبد برج رسگت، منبع شماره ۱۷، ص ۷۶..... ۱۱۱
- تصویر ۳-۴۵ گنبد برج لاجیم، منبع شماره ۱۷، ص ۱۷۶..... ۱۱۲
- تصویر ۳-۴۶ نمای برج رسگت، منبع شماره ۱۷، ص ۱۳۴..... ۱۱۳
- تصویر ۳-۴۷ مقرنس لانه زنبوری بالای سردر برج لاجیم، نگارنده..... ۱۱۶
- تصویر ۴-۱-۱-۴ برج رسگت با داربست‌هایی برای مرمت بنا، نگارنده..... ۱۱۹
- تصویر ۴-۲-۲-۴ برج لاجیم در حصار داربست‌ها، نگارنده..... ۱۲۱
- تصویر ۴-۳-۳-۴ مدخل برج لاجیم، نگارنده..... ۱۲۲
- تصویر ۴-۴-۴-۴ بخشی از تزئینات برج لاجیم، نگارنده..... ۱۲۳
- تصویر ۴-۵-۵-۴ برج رادکان، کردکوی، نگارنده..... ۱۲۴
- تصویر ۴-۶-۶-۴ آجرکاری بدنه‌ی برج رادکان، نگارنده..... ۱۲۵
- تصویر ۴-۷-۷-۴ ورودی برج رادکان با کتیبه‌ی باقی مانده در سردر برج، نگارنده..... ۱۲۶

- تصویر ۴-۸- روزنه‌ی موجود در بدنه‌ی برج رادکان، نگارنده..... ۱۲۷
- تصویر ۴-۹- بخش آغازین کتیبه‌ی پهلوی برج رادکان، نگارنده..... ۱۲۷
- تصویر ۴-۱۰- تزئینات زیر گنبد برج رسگت، نگارنده..... ۱۲۹
- تصویر ۴-۱۱- تزئین گچبری برج رسگت متأثر از نقوش ساسانی، نگارنده..... ۱۲۹
- تصویر ۴-۱۲- کتیبه‌ی کوفی برج رسگت، بسم... قبل از کل نفس... در جهت شرقی برج..... ۱۳۰
- تصویر ۴-۱۳- بخشی از تزئینات برج رسگت شامل کتیبه کوفی و نقوش گیاهی و دو ردیف مقرنس، نگارنده..... ۱۳۱
- تصویر ۴-۱۴- آجرکاری برج رسگت، منبع شماره ۱۷، ص ۱۶۱..... ۱۳۱
- تصویر ۴-۱۵- برش افقی موجود در بنای برج رسگت، منبع شماره ۱۷، ص ۱۶۳..... ۱۳۲
- تصویر ۴-۱۶- گنبد داخلی برج رسگت (آهیانه)، منبع شماره ۱۷، ص ۱۷۸..... ۱۳۳
- تصویر ۴-۱۷- کتیبه‌ی دور بنای برج رسگت، نگارنده..... ۱۳۵
- تصویر ۴-۱۸- کتیبه‌ی کوفی و پهلوی سردر برج رسگت، تصویر قدیمی تر، منبع شماره ۱۷، ص ۲۰۰..... ۱۳۶
- تصویر ۴-۱۹- بدنه‌ی آجری برج رسگت به صورت پیش‌بر، نگارنده..... ۱۳۷
- تصویر ۴-۲۰- کتیبه‌ی گچی برج رسگت، نگارنده..... ۱۳۷
- تصویر ۴-۲۱- کتیبه‌ی کوفی برج لاجیم، نگارنده..... ۱۴۰
- تصویر ۴-۲۲- کل کتیبه‌ی پهلوی برج لاجیم، میراث فرهنگی مازندران..... ۱۴۱
- تصویر ۴-۲۳- برج رادکان، کردکوی، نگارنده..... ۱۴۲
- تصویر ۴-۲۴- بخشی از تزئینات زیر گنبد برج رادکان، نگارنده..... ۱۴۴
- تصویر ۴-۲۵- بخشی از کتیبه‌ی کوفی برج رادکان، نگارنده..... ۱۴۴
- تصویر ۴-۲۶- بخشی از کتیبه‌ی پهلوی برج رادکان، نگارنده..... ۱۴۵
- تصویر ۴-۲۷- گنبد قابوس، گرگان، میراث فرهنگی گلستان..... ۱۵۵

- تصویر ۴-۲۸- برج رسگت با تزئینات موجود دور بدنه‌ی برج، نگارنده ۱۵۶
- تصویر ۴-۲۹- برج لاجیم با تزئینات موجود زیر گنبد و بالای سردر، نگارنده ۱۵۷
- تصویر ۴-۳۰- ورودی برج رادکان با کتیبه‌ی باقی مانده‌ی سردر، نگارنده ۱۵۹
- تصویر ۴-۳۱- گنبد برج رادکان با تزئینات زیر گنبد، نگارنده ۱۵۹
- تصویر ۴-۳۲- تزئینات متنوع آجری و گچبری برج رسگت، داخل کنگره‌ها، نگارنده ۱۶۵
- تصویر ۴-۳۳- مجموعه تزئینات بازسازی شده برج رسگت، نگارنده ۱۶۷
- تصویر ۴-۳۴- نقش گیاهی برج رسگت با ۳ برگچه ۵ لبی تکرار شونده و تزئینات برگ نخلی در داخل فرم اصلی، نگارنده ۱۶۸
- تصویر ۴-۳۵- یک پلاک گچی از کاخ بیشاپور (قرن دوم میلادی) دارای برگچه‌های پنج لبی و تزئینات برگ نخلی در قسمت داخلی پلاک، منبع شماره ۱۵، ص ۲۶۵ ۱۶۸
- تصویر ۴-۳۶- نقش گچبری تپه شاه نشین رسگت، منبع شماره ۶۰، ص ۱۴۸ ۱۶۹
- تصویر ۴-۳۷- نقش گچبری، تپه تاکستان، نیشابور، منبع شماره ۶۰، ص ۱۴۵ ۱۷۰
- تصویر ۴-۳۸- قطعه گچ بری - قرن چهارم هجری - نیشابور، منبع شماره ۷۵ ۱۷۱
- تصویر ۴-۳۹- تزئینات برگچه‌های متقارن روی پایه ستون ساسانی، تپه حصار دامغان، منبع شماره ۷۱ ۱۷۲
- تصویر ۴-۴۰- نقش گیاهی برج رسگت با برگچه‌های پنج لبی و نقشی متفاوت در مرکز، نگارنده ۱۷۲
- تصویر ۴-۴۱- قطعه‌ی گچبری بصورت پلاک حکاکی و نقاشی شده، نیشابور، دوره سامانی (۸۱۹-۱۰۰۵ هـ)، منبع شماره ۶۸، ص ۱۰۵ ۱۷۳
- تصویر ۴-۴۲- بشقاب سیمین ساسانی با نقش سیمرغ در مرکز، منبع شماره ۷۴ ۱۷۴
- تصویر ۴-۴۳- نقش گیاهی برج رسگت با برگچه‌های سه لبی و پنج لبی، با نقش چلیپا و شش ضلعی در وسط نقش، نگارنده ۱۷۴
- تصویر ۴-۴۴- کاسه سفالی با نقش صلیب در وسط آن، شوش، منبع شماره ۱۲، ص ۲۲ ۱۷۵

- تصویر ۴-۴۵- آرامگاه صخره‌ای داریوش در نقش رستم به شکل صلیب، منبع شماره ۱۲، ص ۲۱۱
- ۱۷۵.....
- تصویر ۴-۴۶- نقش صلیب در سفالینه‌ای از شوش، منبع شماره ۱۲، ص ۳۲۳..... ۱۷۶
- تصویر ۴-۴۷- نقش سیمرغ ساسانی روی پارچه، منبع شماره ۷۶..... ۱۷۷
- تصویر ۴-۴۸- نقش گیاهی برج رسگت، برگچه‌ی پنج لبی در میان نقش و دو برگچه‌ی لبی بصورت
قرینه در دو سمت آن، نگارنده..... ۱۷۷
- تصویر ۴-۵۱- طاق بستان، درخت زندگی، نقش برجسته از نمای ایوان مرکزی، برگچه‌ی سه لبی
مقارن در این تصویر به خوبی مشاهده می‌شود، منبع شماره ۱۵، ص ۶۸..... ۱۷۸
- تصویر ۴-۵۲- نقش گیاهی برج رسگت با طرح هندسی ستاره در مرکز، نگارنده..... ۱۷۸
- تصویر ۴-۵۳- نقش گیاهی از برج رسگت با تزئین نقش هندسی لوزی، نگارنده..... ۱۷۹
- تصویر ۴-۵۴- نقش گیاهی برج رسگت با طرح دو برگچه سه لبی و ستاره، نگارنده..... ۱۸۰
- تصویر ۴-۵۵- نقش تکرار شونده‌ی برگچه‌ی سه لبی در گچبری دوره ساسانی، منبع شماره ۱۵، ص
۱۴۹..... ۱۸۰
- تصویر ۴-۵۶- نقش گیاهی برج رسگت با تزئینات شش ضلعی و ستاره شش پر، نگارنده..... ۱۸۱
- تصویر ۴-۵۷- نقش گیاهی برج رسگت با تزئین برگ نخلی و چلیپا، نگارنده..... ۱۸۲
- تصویر ۴-۵۸- خاتم سلیمانی (مهر سلیمانی)، منبع شماره ۳۸، ص ۶۷..... ۱۸۲
- تصویر ۴-۵۹- کاشی دوران اسلامی به شکل ستاره‌ی شش پر، منبع شماره ۶۸، ص ۱۹۹..... ۱۸۳
- تصویر ۴-۶۰- نقش گیاهی برج رسگت با تزئینات برگ نخلی و نقش چلیپا و لوزی، نگارنده..... ۱۸۴
- تصویر ۴-۶۱- نقش گیاهی با تزئینات برگ نخلی در برج رسگت، نگارنده..... ۱۸۴
- تصویر ۴-۶۲- نقش گچبری دوره‌ی ساسانی، منبع شماره ۵۵، ص ۲۰۷..... ۱۸۵
- تصویر ۴-۶۳- تزئین برگ نخلی، تپه حصار، دامغان، منبع شماره ۷۱..... ۱۸۵
- تصویر ۴-۶۴- قاب گچبری، نقش زن، دامغان، کاخ ساسانی، منبع شماره ۱۵، ص ۷۰..... ۱۸۶

- تصویر ۴-۶۵- ترکیب تزئینات تکرار شونده در دواير متعدد، تپه شاه نشين رسگت، منبع شماره ۶۰، ص ۱۴۸..... ۱۸۶
- تصویر ۴-۶۶- تزئینات گیاهی تکرار شونده برج رسگت، نگارنده..... ۱۸۷
- تصویر ۴-۶۷- نقوش نواری تزئینی زیر نقوش گیاهی برج رسگت، نگارنده..... ۱۸۸
- تصویر ۴-۶۸- دو ردیف مقرنس برج رسگت بالای کتیبه‌ی کوفی، نگارنده..... ۱۸۸
- تصویر ۴-۶۹- کنگره‌ی گچبری ساسانی از بیشابور، منبع شماره ۱۲، ص ۳۰۸..... ۱۸۹
- تصویر ۴-۷۰- بنای کنده‌کاری شده بر «بشقاب دژ»، منبع شماره ۱۵، ص ۵۱..... ۱۹۰
- تصویر ۴-۷۱- مقرنس کنگره‌ای سه پله‌ای، نگارنده..... ۱۹۰
- تصویر ۴-۷۲- کتیبه‌ی کوفی برج رسگت، دور بنا، نگارنده..... ۱۹۲
- تصویر ۴-۷۳- کتیبه‌ی سردر برج رسگت، منبع شماره ۱۷، ص ۲۰۰..... ۱۹۲
- تصویر ۴-۷۴- تزئینات و کتیبه‌های برج لاجیم، نگارنده..... ۱۹۳
- تصویر ۴-۷۵- تزئین مقرنس برج لاجیم به شکل طاقنما، نگارنده..... ۱۹۴
- تصویر ۴-۷۶- نقش گردونه‌ی مهر یا خورشید در برج لاجیم، نگارنده..... ۱۹۴
- تصویر ۴-۷۷- نقش گردونه‌ی مهر بر روی سفالینه‌ای از گرمی آذربایجان، منبع شماره ۷۰..... ۱۹۵
- تصویر ۴-۷۸- تزئینات تکرار شونده‌ی برج لاجیم، نگارنده..... ۱۹۵
- تصویر ۴-۷۹- پلاک گچی، سبزپوشان، نیشابور، دوره‌ی سامانی (۸۱۹-۱۰۰۵هـ)، منبع شماره ۶۸، ص ۱۰۴..... ۱۹۶
- تصویر ۴-۸۰- کتیبه‌ی بسم الله برج لاجیم به خط کوفی، منبع شماره ۱۸، ص ۱۲۳..... ۱۹۶
- تصویر ۴-۸۱- خوانش کتیبه‌های برج لاجیم توسط گذار، منبع شماره ۴۴، ص ۴۷..... ۱۹۷
- تصویر ۴-۸۲- مقایسه‌ی کتیبه‌ی پهلوی برج لاجیم: برداشت آندره گذار و عکس سال ۱۳۸۲، منبع شماره ۱۷، ۱۳۴..... ۱۹۷
- تصویر ۴-۸۳- برداشت از کتیبه‌ی پهلوی برج لاجیم، ۱۳۸۹، نگارنده..... ۱۹۸

- تصویر ۴- ۸۴- برداشت از کتیبه‌ی کوفی برج لاجیم، ۱۳۸۹، نگارنده ۱۹۹
- تصویر ۴- ۸۵- کتیبه‌ی بسم الله برج رادکان، نگارنده ۱۹۹
- تصویر ۴- ۸۶- کتیبه‌ی کوفی برج رادکان، نگارنده ۲۰۱
- تصویر ۴- ۸۷- تجزیه‌ی حروف و نقوش کتیبه‌ی برج رادکان، منبع شماره ۶۸، ص ۱۳۶ ۲۰۲
- تصویر ۴- ۸۸- تصویری از کتیبه‌ی سر در برج رادکان قبل از آسیب دیدگی، میراث فرهنگی گلستان
..... ۲۰۲
- تصویر ۴- ۸۹- تنها بخش باقی مانده‌ی کتیبه‌ی سردر برج رادکان، نگارنده ۲۰۳
- تصویر ۴- ۹۰- نقوش موجود در میان کتیبه‌ی پهلوی، نگارنده ۲۰۴
- تصویر ۴- ۹۱- بخش انتهای کتیبه‌ی کوفی و ابتدای کتیبه‌ی پهلوی برج رادکان، نگارنده ۲۰۴
- تصویر ۴- ۹۲- بخشی از کتیبه‌ی کوفی برج رادکان، نگارنده ۲۰۵
- تصویر ۴- ۹۳- نقش لاله درون فضای مقرنس برج رادکان، نگارنده ۲۰۵
- تصویر ۴- ۹۴- نوار تزئینی در بالای کتیبه‌ی برج رادکان، نگارنده ۲۰۵